

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”När jag hör Erik Saade måste kroppen röra sig.”

- En studie om barns rörelser i lek och till musik.

Emma Götborg

Inriktning LAU 390
Handledare: Cecilia Wallerstedt
Examinator: Maria Reis
Rapportnummer: VT-12-2920-003

Abstract:

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: ” När jag hör Erik Saade måste kroppen röra sig. ”

Författare: Emma Göteborg

Termin och år: VT 2012

Institution: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Cecilia Wallerstedt

Examinator: Maria Reis

Rapportnummer: VT-12-2920-003

Nyckelord: Rörelse, improvisation, rytmik, lek och rum.

Syfte/Frågeställning:

Studiens syfte är att undersöka hur barn använder sig av rörelser i deras lek på förskolan som kan vara ett komplement för rytmiklektioner. Mitt intresse är att försöka synliggöra barns rörelseaktiviteter och uttryck i förskolan för att få större förståelse för hur barn rör sig.

- Vilka rörelser kan synliggöras i barns lek och fri aktivitet på förskolan?

Metod:

I min studie har jag utgått ifrån en kvalitativ undersökning och varit en deltagande observatör på en förskola under tre veckors tid. Förskolans avdelning hade 20 barn i åldrarna 1-5år. Under mina observationer förde jag fältanteckningar och spontana intervjuer med barn. Jag har funnit stöd ifrån utvecklingspedagogiken där mitt fokus har varit att ta barnets perspektiv.

Resultat:

Genom min studie har jag fått insikt om att barn ständigt uttrycker sig med olika rörelser. Barnen använde sig av kroppens rörelser i lek, spontant till musik och i kommunikation med varandra och mycket mer. Jag kan bara tolka vad jag har sett och vad jag har gjort synligt genom observation. Resultatet visar att flera faktorer kring barnen har stor betydelse för hur de rör sig och på vilket sätt de vill röra sig. Rummen på förskolan gav barnen inspiration och yta för olika rörelser, i ensamhet och i samspel med andra barn. En annan faktor som också har visat sig är barnens förebilder i TV och media som kan påverka barnens sätt att röra sig rytmiskt.

Betydelse för läraryrket:

Utifrån att ta barnets perspektiv och försöka förstå och fånga barns sätt att röra sig i lek och även till musik kan ge lärarna metoder för att utveckla förskolans rytmksamlingar. Genom att se till barnens intresse för olika rörelser, hur de rör sig samt på vilket sätt de rör sig ger det lärarna möjlighet att närvara, uppmuntra och stötta barnens rörelser. Det är betydelsefullt att ge tid till att närvara vid barns lek, aktivitet och i sociala sammanhang vilket kan leda till ett helt annat synsätt på barnens rörliga förmågor. Med hjälp av kroppens rörelser bygger barnen upp sitt självförtroende vilket leder till att de vågar ta plats, uttrycka sig, leda andra, tar till sig nya utmaningar och ständigt utvecklar kreativa rörelser.

Förord

Jag som har utfört denna studie är en student från Lärarprogrammet vid Göteborgs Universitet. Min inriktning under utbildningen har varit mot förskola och de tidigare åren i skola. Efter många timmars intensiv läsning, efter tre veckors observation på förskola och efter transkribering av materialdata har detta arbete gett mig mer kunskap om att se utifrån barns perspektiv när det gäller rytmiken med fokus på barns rörelser. Jag ser fram emot att arbeta med rytmik och barns spontana rörelser när jag jobbar som lärare. Denna tid har varit en intensiv period men samtidigt en givande process.

Innehåll

Abstract	2
Förord	3
Inledning	6
Syfte	7
Frågeställning	7
Litteraturgenomgång	8
Rörelse i lek	8
Betydelsefulla rörelser	9
Rörelser – en del av rytmiken	10
Teori	13
Att ta ett barnperspektiv	13
Metod	15
Datainsamlingsmetoder	15
Etnografisk studie	15
Studiens tillförlitlighet	16
Val av förskola	17
Presentation av förskolan	17
De olika faserna i kontakten med förskolan	18
Vad observerades?	19
Datainsamling	20
Databearbetning	21
Resultat	22
Rörelse till musik	22
Analys	24
Trumslag utan musik	25
Analys	26
Röra sig tillsammans	27
Analys	28
Slutsats och diskussion	30
Metoddiskussion	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Förslag till vidare forskning	34
Referenser	35
Bilaga 1	

Inledning

Emil Jaques-Dalcroze, rytmikpedagog (beskriven av Granberg 1994) säger att konstnären är som ett barn. Man borde tillägga att varje barn till sin natur är konstnär, det vill säga att det älskar att drömma, fantisera och skapa. Det vill synas som om våra uppfostrare icke tillräckligt beakta vikten av de ämnen som kunna väcka fantasin, känslan och förmågan till personligt skapande.

Jag har alltid haft ett stort intresse av musik, dans och rytmik vilket ligger till grund för min studie. Rytmik innefattar för mig en möjlighet för barn att få utveckla verktyg som hjälper dem att utforska sin omvärld med sin kropp, det vill säga med kroppens rörelser. Barn får lära sig om kroppens möjligheter och begränsningar i rytmik, lek och till musikens rytm och puls. I min studie vill jag lyfta fram barnens spontana rörelser och uttryck i lek och musik och jag har denna gång fokuserat på rörelser utanför planerade rytmiksamlingar för att få en studie som handlar om hur lärare kan få inspiration om rörelser samt uttryckelser utifrån barnens egna behov och intresse. Förskolans läroplan lyfter fram vikten av att arbeta för att barngruppens aktiva vilja för att delta i verksamhetens arbete för utveckling och lärande. Lärarna och barnen ska tillsammans skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse. Barn ska få utveckla sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många olika uttrycksformer så som lek, rörelser etc. Detta ska främja barns utveckling och lärande (Lpfö98, reviderad 2010).

Trots att man kan läsa i läroplanen om strävandemål i att utveckla barns uttrycksformer är det inte alltid självklart för lärare/lärarna att veta på vilket sätt man kan arbeta med detta. Barnens rörelser och uttryck lek och musik är de uttrycksformer jag har valt att lyfta fram i min studie. Genom observationer vill jag försöka synliggöra barnens rörelser vilket kan leda till större intresse och nyfikenhet för hur barn använder rörelser i lek, till musik och övriga aktiviteter. Hur upptäcker de kroppens begränsningar och möjligheter? Hur kan lärare ta vara på barns rörelser för att få kunskap om arbetssätt som i sin tur gynnar målen i förskolans läroplan utifrån barns intresse och behov. Barnen använder sina kroppar till mycket under en dag på förskolan. De hoppar, springer, skuttar, balanserar, snurrar och klättrar samt mycket mer. Under ett fåtal gånger på förskolan under min tidigare vfu-perioder har jag fått se att lärarna har planerade rytmiklektioner där barnen får röra sig tillsammans till musik, toner, puls och rytm. Men är rytmiken utifrån barnsperspektiv eller från ett vuxenperspektiv, dvs. planerad utefter hur lärarna tror barnen vill samt hur de behöver röra sig genom rörelser.

Kroppen är en fantastisk maskin vilket leder till mitt stora intresse att göra en vidare forskning på hur barn upplever rytmik och har fokuserat mig på fri rörelse till musik och lek. Idag finns det inte mycket forskning kring rörelse i musik och rytmik, och ännu mindre om barns spontana uttryck och rörelsebehov (Pramling Samuelsson m.fl. 2011). Fokus i denna studie är att undersöka barns sätt att uttrycka sig genom rörelser för möjlighet att utveckla rytmiklektioners rörelser utifrån barns intresse och behov. Ett centralt begrepp i studien som jag kommer att fördjupa längre fram är *barnperspektiv*.

Syfte

Studiens syfte är att undersöka hur barn använder sig av rörelser i deras lek på förskolan som kan vara ett komplement för rytmiklektioner i förskola/skola. Mitt intresse är att försöka synliggöra barns rörelseaktiviteter och uttryck i förskolan för att få större förståelse för hur barn rör sig.

Frågeställning

- Vilka rörelser kan synliggöras i barns lek och fri aktivitet på förskolan?

Litteraturgenomgång

Här presenteras de teorier och tidigare forskning som har lagt grund för min studie och min frågeställning om barns rörelser samt om metoden rytmik som ligger till grund för min studie och intresset för barns rörelse. Litteraturen syftar till att inneha en större förståelse för rytmik med fokus på rörelse, takt och puls. Jag inleder med att belysa rytmikens innebörd och rörelsens betydelse för lärande. Slutligen kommer skillnaden behandlas med att ta barns perspektiv istället för ett barnperspektiv, vilket är centralt för studiens teoretiska utgångspunkt.

Rörelse i lek

Bertil Sundin (1995) är pionjär inom svensk musikpsykologisk och musikpedagogisk forskning och skriver om den spontana rytmiska rörelsen. Han beskriver att barn tidigt börjar slå på föremål så som bord, stolar och golv samt att de uttrycker sig tidigt fritt till musikens puls. Den motoriska kraft som kroppen har så som rörelser, beskriver Sundin, utvecklas tidigt och kallas grundlagsförnimmelse. Under de senare åren på förskolan börjar barnet kunna samordna sina rörelser efter musikens grundslag och rytm. Eva Nivbrant Wedin (2011) är utbildad rytmiklärare och har skrivit en bok om rytmik och motorik i undervisning och hon påstår att rytmiken inte är något material – utan en metod. Hon menar att barn lär sig genom att göra och hon styrker med ett modernt pedagogiskt begrepp *Learning by doing* vilket innebär att barnen lär sig nått nytt, kommer ihåg och kan omvandla kunskapen till olika kontexter i sitt mötande av nya utmaningar. På samma sätt är det med musiken menar Wedin (2011) och att man genom kroppen får en djupare förståelse för det man hör och ser. *Learning by doing* är en term som betyder upplevelsebaserad inläring och kommer från John Dewey (Wedin 2011). Wedin hävdar att om barn hör en rytm, gör den med kroppen och ser någon utövar den får de in hela upplevelsen med olika sinnen vilket ger en större förståelse utifrån kroppen.

Gun Sandborgh-Holmdahl och Birgitta Stening (1993) arbetar som rörelse- och pedagogiklärare samt som idrottslärare och skriver om rörelsernas betydelse för barns utveckling genom leken. De tar upp begreppet *perceptionsförmågan* det vill säga hur barnen uppfattar något med hjälp av sina sinnen. Barnen använder sina sinnen för att kunna urskilja, identifiera o.s.v. och Sandborgh-Holmdahl och Stening (1993) anser att perceptionsförmågan utvecklas av träning som lekar och aktiviteter. De menar också att det är betydelsefullt för barnen att kunna röra på sig då rörelserna ger barnen trygghet och självkänsla i leken/aktiviteten då deras uppfattning om deras kroppar och om kroppens möjligheter påverkar självkänslan. De menar att självförtroende som barn utvecklar i lek påverkar förutsättningarna för *kognitiv* inläring vilket är hur människor använder sin kunskap genom att minnas, ta beslut, lösa problem etc. Tillsammans med kognition och kinestetiska perceptionen (medveten upplevelse med sinnen) förstärks barns inlärningsammanhang. Genom att röra sig kan barnen på ett mycket konkret sätt lära in olika betydelsefulla begrepp som läggs som grund och som hjälp inför en lärande situation.

Ann Granberg (1994) är förskollärare och har skrivit om barns lek och rörelse till musik och enligt henne är kroppsmedvetenhet en kunskap om kroppens olika delar och hänger ihop med dynamik, det vill säga kroppens rörelser, skiftningar och styrka. Barnens kännedom om sin kropps möjligheter och begränsningar vid olika aktiviteter samt att känna till storlek, form etc. sammanfaller till stor del i ämnet rytmik.

Betydelsefulla rörelser

Ingrid Pramling Samuelsson, Maj Asplund Carlsson, Bengt Olsson, Niklas Pramling och Cecilia Wallerstedt (2011) har tillsammans skrivit en studie om barns kunnande inom musik, poesi och dans. De skriver om barns erfarenhet som endast kan förstås utifrån den mening och innebörd som barn själva skapar. Barn är delaktiga i mängd olika situationer och sammanhang. Skillnaden mellan erfarenhet och att erfara är att erfarenheter är något barn har erövrat/lärt sig och erfara är vad de tar med sig d.v.s. något kognitivt för barnet.

Utifrån barns erfarenheter kan de erfara något. Barn kan t.ex. delta i en förskola där rörelse är ett ständigt återkommande inslag men ändå utvecklar inte barnet en kroppsuppfattning. Beroende på barns tidigare erfarenheter och situation osv. krävs det att barnet också blir medveten om - ser, uppfattar eller förstår – något, vid detta fall – rörelser. Det är här barnets erfarenhet uppstår (2011).

Motorisk utveckling enligt Grindberg och Langlo Jagtøien (1999) utvecklas gradvis då barn tillägnar färdigheter i och med nya rörelser och förflyttningar. Granberg (1994) menar att barn från början styrs av de medfödda reflexerna men att de redan som 2-3 år är mycket aktiva i grovmotoriken och i en betydelsefull ålder för att grundlägga färdigheterna i motoriken. Hon anser att barnen använder kroppen som verktyg för att utforska sitt förhållande till omgivningen. Tora Grindberg och Greta Langlo Jagtøien (ibid.) är båda lektorer från högskolor från Trondheim och Sør-Trøndelag och har skrivit om barnens fysiska aktivitet i förskola och skola. De anser att barn som har ett positivt förhållande till sin kropp och som kan använda det fritt i alla sorters lek och aktivitet har de bästa möjligheter att samspela med miljö och känner tillit och kan känna sig trygga socialt med andra. För barn är ”hela sig själv” huvudsakligen ”hela kroppen” vilket leder till att de i hög grad utvecklar kompetens och tro på sig själva med hjälp av kroppslig aktivitet via rörelser. Barnen utvecklar en säkerhet genom att vara aktiva i olika situationer när de utforskar omvärlden med kropp och rörelser. De styrker att vuxna ska vara medvetna om barnens många sätt att uttrycka sig (ibid.). När barn hör musik reagerar deras kroppar olika beroende på hur de upplever och påverkas av musiken. Barn stampar takten, går i takt, uttrycker känslor med kroppen i starkt och svagt, de gungar o.s.v. och Wedin (2011) menar att dessa spontana kroppsliga reaktioner är hjälpmedel för lärande och ökad förståelse om kroppsuttryck.

Rörelsen får inte bara effekt i nuet, den lagras i den del av vårt långtidsminne som kallas procedurminne, vilket vi i dagligt tal kallar *kroppsminne* (Wedin 2011) vilket innebär att barnen har ”tillgång” till tidigare rörelser utan att vara medvetna om det. När barnen t.ex. upplever rörelser som är starka/svaga till rytmik kan dessa rörelser bevaras i kroppsminnet vilket leder till att kroppen kan använda dessa vid ett senare tillfälle till musik eller i övrig lek, det vill säga i kroppsliga associationer.

Lägen, nivåer, avstånd, form, storlek o.s.v. är något som barnen upptäcker, utvecklar och bevarar i sitt kroppsminne. Som att huvudet är överst och fötterna längst ner och bredden mellan händerna osv. Enligt Granberg (1994) behöver lärare lyssna på barnen i rytmiken och i samspel med Wedin (2011) menar de att barnens intressen och behov ska inspirera och styra rytmiksamlingar. Wedin (2011) anser att man ska ta tillvara på barns rörelser i deras kroppsminne för att kunna utmana i rörelserövningar som främjar deras utveckling och självkänsla.

Rörelser – en del av rytmiken

Rytmikpedagogen Emile Jacques-Dalcroze (beskriven av Sundin, 1995) verkade som lärare vid konservatoriet i Genève och arbetade även som bland annat författare, pianist, dirigent och tonsättare. Jacques – Dalcroze anses ha lagt grund till den mest vanligaste förekommande metod, rytmik som undervisningsform. Hans metod utgick från följande att ”kroppen är musikernas primära instrument, och att rytmen är med dess rötter i fysiska rörelser är den primära organisatören av musikaliska element” (Emile Jaques-Dalcroze enligt Sundin, 1995:128).

Syftet med rytmikundervisning är enligt Jacques-Dalcroze att den ska ge barnen en möjlighet att utveckla rytmkänsla genom att skapa ordning och balans efter att beprövat alla motoriska anlag och han poängterar vikten av den skapande improvisationen. Jacques-Dalcroze vill lyfta fram avsikt med att väcka en ambition av att utveckla ett inre gehör där hela kroppen får förståelse för musik. Metoden *rytmik*, menar Jacques-Dalcroze, ska göra barnet mer medveten om sig själv ur fysisk, psykisk och konstnärlig hållning genom intim kontakt mellan kroppsrörelse och fritt musicerande (Sundin 1995). Liksom Jacques-Dalcroze menar Sundin (1995) att musik och rörelse är i enhet för barn vilket leder till att kroppen är ett enastående verktyg för att kunna uttrycka, uppleva, förmedla och gestalta musik med rörelser.

Ett danskt forskningsprojekt (Fredens, Egeland Hansen och Vinther: Sundin 1994) presenterar kategorier av rytmbegrepp vilket förklarar hur vi kan uppleva rytm. Rytmer från musiken upplevs genom att vi lyssnar (auditivt), observerar egen rörelse (kinestetiskt) eller observera andras rörelser (visuellt). Barn lär sig genom att lyssna på ljudmässiga toner med kroppsliga uttryck. Granberg (1994) menar att enligt Jacques-Dalcroze så hänger musikskapande och kroppsrörelser ihop och den metod han skapade innebär att man tillägnar sig rytmiklära genom rörelse.

Granberg (1994) hävdar att rytmiken är ett arbetssätt där barnet engageras via rörelse med hjälp av musiken och kroppen. Rytmiken ska ge barnen en sinnlig upplevelse till musik och rörelse och ge barnen en uppfattning om kroppens möjligheter och begränsningar. Hon poängterar att två grundpelare i rytmiken är rytm och puls.

Rytm kommer från grekiska ordet *rythmos* och betyder tidsmätt, takt. Pulsen förklarar hon följande att ”kroppens och musikens motor – puls i fötterna, i händerna, i hela kroppen” (Granberg 1994:38). Pramling Samuelsson m.fl (2011) lyfter fram Rudolf Laban som var bl.a. dansteoretiker och koreograf och är en central person inom danspedagogik. Han har gjort en studie *Modern Educational Dance* (1963) där han skriver om användandet av fri dans i undervisning. Det centrala i Labans danspedagogik är att barnen ska bli medvetna om sina rörelseaktiviteter och rörelsemönster. Han poängterar även att lärarens roll i barnens fria dans är högst viktig då de bär ansvaret att komplettera och utöka barnens kunskaper om sätt att röra

sig. Sandborgh-Holmdahl och Stening (1993) poängterar att leken och rörelser tillsammans även skapar erfarenheter om rum och form vilket leder till en positiv acceptans till miljön.

Rytmiken kan definieras med följande fyra begrepp: Rum, tid, kraft och form. Dessa fyra begrepp presenterar Ann- Marie Engelholm (1993) rytmikpedagog vid Göteborgs Universitet, i en av hennes böcker om rytmik för små barn och är en beskrivning av rytmikens idé och metod. Även Laban (1963 refererat av Pramling Samuelsson m.fl. 2008,2011) använde sig av dessa begrepp och kontraster i rytmikövningar t.ex. dra – tryck, starkt – försiktigt, högt – lågt. Vid planering av rytmik och för att uppmärksamma barnens rörelser är dessa begrepp en hjälp för att tydliggöra och synliggöra vad som görs och hur:

Rum – barnen får ett omfång av upplevelser av rummet de befinner sig i med hjälp av olika sätt. De får känna höjd, djup, mörker, ljus, ljud och rörelser osv.

Tid – När man arbetar med den yttre tiden innebär det den oförändliga tiden så som klockan, årstiderna, dygnsrytmen osv, det vill säga en konstant tidsrytm. När man arbetar med den inre tiden innebär det andning, hjärtslag och puls vilket är en förändlig tid, då den kan förändras. Här innefattar även den musikaliska tidsbegrepp vilket är takt, rytm och tempo osv.

Kraft – Här arbetar man med att bli medveten om sin kropps alla möjligheter då vi pratar om energi, rörelsemönster, avslappning/spänning och kraft. Även fin – och grovmotoriken samt koordination och balans innefattar inom detta begrepp.

Form - detta är ett resultat då både rum, tid och kraft får samverka och i gestaltningar så som musicerande, ord – och bildskapande m.m. får barnen uppleva betydelsen av rum, rörelse och puls.

Granberg (1994) tar upp den amerikanska musikpedagogen Frances Webber Aronoff tanke om att barnen lär sig en stadig puls genom gång som berör rytmikbegreppen. Barnen får en fysisk erfarenhet och upplevelse av tempo, dynamik och stämning (avslappning/spänning).

Rytmik är en bred metod och övningar är allt från lekar, spela instrument, sång, dans etc. Övningarnas fokus är att stimulera fantasi, lyhördhet och att utveckla det sociala samspelet, uttrycksförmågan, motoriken, kommunikationen, koncentrationen och avspänningen o.s.v. hos barnet (Granberg 1994). Engelholm (1998) anser att rytmiken har som syfte att hjälpa till med att arbeta med våra intryck och uttryck i form av sång, drama och dans vilket innebär att med hjälp av rörelser kan barn öka sin medvetenhet i uttrycken med sina sinnen. Enligt henne är det med våra sinnen vi möter intryck samt tar in och bearbetning intryck. Det är många olika intryck som rör sig i barnens omvärld och hon menar att barnen använder sina kroppar och rörelser vid intryck och i deras uttryck.

Wedin (2011) påpekar att rytmik inte behöver bestå av några speciella rörliga övningar för att klassas som rytmik. Det viktigaste är inte att utöva de typiska övningar som finns för att det ska klassas som rytmik utan det viktigaste är rörelsernas betydelse. Trots att det finns många rörelser som används i rytmiken så försvinner lätt övningarnas bredd och användning när man planerar rytmik. Wedin (2011) beskriver viktiga sinnesbegrepp inom rytmik med kommande begrepp som hon anser står för separata aspekter men samtidigt hänger ihop och har inverkan på varandra. Musik kan barnen ta in med andra sinnen än hörseln. De kan röra sig till musik och uppleva musik med hjälp av kroppen genom det kinestetiska sinnet, det vill säga sinnet för uppfattning av den egna kroppen. Musiken kan även uttryckas med hjälp av olika material så som pinnar, sjalar och ringar etc. Med hjälp av våra sinnen kan vi uppleva musiken på många olika sätt.

Wedin menar följande att ”när vi tar in information via flera sinnen blir fler delar av hjärnan aktiverade, vilket ger en större upplevelse och ökad förståelse” (Wedin 2011:218). Genom att barn får använda alla sina sinnen leder det till att utveckla möjligheter i läran om att använda sina sinnen (Wedin 2011). Hon menar också att vi alla är olika och lär oss olika och genom rytmiken skapas det goda förutsättningar för barnen att ta in information med hjälp av deras sinnen.

Syftet med metoden rytmik är att lära barnen pröva samma rörelser eller rytmer fast från olika övningar och ur varierande perspektiv. T.ex. när barn ska lära sig en rytm är det inte bara övningen att klappa händer som är det enda metoden för att lära sig rytm. Wedin (2011) anser att rytmiken ger barn möjlighet att genom olika sätt lära sig och utvecklas inom musik och rörelse. Hon hävdar att när barn får känna, se, samspela, improvisera, knyta ihop rytmiska händelser så uppstår det en helhet vilket leder till att barn lär sig något på sikt och får betydelsefulla kroppsliga redskap som de kan använda igen. Barn skapar en grund för kreativitet, skapande och självsäkerhet i rytmiken. Rytmik handlar om att ta in musiken och ge ut rörelser, likaså tvärtom i enlighet med Sundin (1995) som säger att med barns rörelser formar musik och musik formar barnens rörelser. Flödet in och ut är viktigt för lärande och för vårt skapande då vi tar in en form och omvandlar den till något eget vilket producerar ett gestaltande i något helt nytt (Wedin 2011)

Enligt Wedin (2011) ska rytmiken inte begränsa barn samt att barn heller inte ska känna allt för mycket prestation. Om barn får för höga krav och ifall de känner otillräcklighet i rytmik främjar varken skapandet eller kreativiteten inom rytmiken. Det existerar idag inom musikundervisningen, att man ofta bedömer någons röst utifrån hur den låter t.ex. falskt eller om man spelar fel på instrumenten. I rytmiken däremot försöker man fokusera på *mitt sätt och ditt sätt*. Rytmiksamlingar behöver ledare som ger ramar inom det valda syftet (dvs. rytmiksamlingens innehåll) för rytmiklektionen men samtidigt att vägleda barn innebär inte att utebli friheten vilket är barns egna skapande. Friheten inom rytmiken ska finnas inom ramen i det syfte och mål man har med samlingen, vad som ska utforskas och med vilket material. Principen *frihet inom ramar* menar Wedin (2011) är ett vanligt arbetssätt och tillämpar både inom pedagogik, forskning och konstnärligt skapande. Ramarna vigdas efterhand beroende på barngrupp, ålder och förhållanden. Genom att ge lagom stor frihet innanför ramen skapas det trygghet för barnen och de vågar ta plats mer och skapa kreativitet. Kreativitet härstammar från latinets *creare* och betyder skapa eller frambringa. Det handlar om att bryta vanliga mönster och våga ta ett steg i att se världen på nya sätt (Wedin *ibid.*).

En del i rytmik är även att föra och följa varandra (Wedin 2011). Barn som får leda och följa andra barn har stor chans att utvecklas i rytm, puls och rörelse vilket inte bara gynnar deras självkänsla utan även deras position som ledare. Ledarposition ger barn en trygghet i att kunna leda andra och samtidigt klarar av det. I utvecklandet i samband mellan att leda andra barn leder det till att barn vågar ta mer initiativ i rörelser, improvisera rörelserna, fantisera, ta ansvar och koncentrera sig på sin omgivning och sina egna rörelser. Barn som följer andra har möjlighet att utvecklas i att anpassa, uppmärksamma, ge tillit och övar sina sinnesintryck etc. (Wedin 2011).

Det är svårt att få tag på forskning om barns rörelser. Pramling Samuelsson m.fl. (2011) konstaterar att det även är brist på problematisering kring barns kommunikation och språk i rörelser i undervisning samt om barns kreativitet och imitation. Det saknas även studier om hur man konkret kan arbeta med dessa estetiska innehåll i förskolan samt vad konsekvenserna blir för barnen i termer av lärande. Det är helt enkelt för att det finns mycket mer skrivet av erfarna lärare än av de som vetenskapligt studerat det här området (2011).

Teori

Att ta ett barnperspektiv

Förskolans verksamhet ska utgå från barnens erfarenhetsvärld, intressen, motivation och drivkraft att söka kunskaper. Barn söker och erövrar kunskap genom lek, socialt samspel, utforskande och skapande, men också genom att iakttä, samtala och reflektera (Lpfö 98, reviderad 2010).

Eftersom det utvecklingspedagogiska perspektivet behandlar kreativitet, lek och lärande anser jag att detta perspektiv är relevant för min studie. Mitt syfte är att försöka synliggöra barns spontana rörelser och utifrån ett barnperspektiv vill jag lyfta fram hur de kan ta sig an lärande genom rörelser. Denna teori om barns lärande tar upp vikten om barnens förståelse för ett visst fenomen och hur de sätter sina tankar kring deras lärande (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2003). En viktig aspekt för lärarens roll är att synliggöra barns erfarenhet och viljan att utveckla deras egen förståelse om sin omvärld. Utvecklingspedagogik är en pedagogik inom förskolan som innebär att lärarna får äga kunskap om att ta till vara på situationer utifrån barnens meningskapande. Utgångspunkten här är barns erfarenhetsvärld och att läraren ska fånga upp de tillfällen som uppstår spontant. Utifrån deras erfarenheter, intressen och förutsättningar behöver de utmanas och utvecklas. Inom denna forskningsbaserade förskolepedagogik blir lärandet liktydigt med utveckling och barnen ska ha chans att koppla till sin värld genom nya synsätt. I denna förskolepraktik arbetar man utefter *lärandets akt* vilket innebär att man ser på *hur* barn lär sig vilket följer av *lärandets objekt* vilket innebär den förmåga eller det kunnande som barnet skall utveckla. Inom denna pedagogik finns det centrala begrepp som är lek, helhet, inre motivation, självkontroll och aktiva barn där barnet befinner sig (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2003). Denna pedagogik skiljer sig från att inta ett barns perspektiv vilket innebär att man som lärare tror sig veta barns bästa och hur de lär sig. Med hjälp av metoder så som observation har forskningen tagit del av "barns natur" och anpassat förskolepraktiken till det vi tror är naturligt för barn, det vill säga vad vi tror är bäst för barnen.

Barn drivs inte av långsiktiga mål utan handlar här och nu. Det som händer fångar deras intresse och väcker konkreta känslor och sysselsätter deras tankar. Därför är nuet och konkreta handlingar centralt för läraren vilket kräver en förmåga att väcka intresse samt involvera dem för ett rikare kunskapsbildande (Bruce, 1987 enligt Pramling Samuelsson, Sommer & Hundeide, 2011). Granberg (1994) framhåller att det barn tycker är roligt att göra gynnar deras utveckling vilket innebär att barnen vill göra det som de spontant sysselsätter sig med, de går efter behov och känsla. Barns självstyrda aktiviteter frambringar deras absoluta största koncentration (Granberg 1994). Barn skaffar sig lust att lära genom att utveckla sin nyfikenhet, fantasi och kreativitet. Olika former av barns lärande skall användas så att deras

lärande blir till en helhet. Barnen skall ses som kompetenta barn som aktivt vill delta i sitt lärande och skapande av sin egen framtid (Lpfö 98, reviderad 2010).

Pramling Samuelsson m.fl. (2011) som skriver om vikten att läraren gör återkopplingar till barnen om deras rörelser så att barnen får syn på rörelsen och skapar kroppslig medvetenhet samt ökar kunskap om deras estetiska aspekter. Genom att läraren intar barnperspektiv kan de driva barnen vidare och utmana barnen där de befinner sig, oavsett vilken central fråga det handlar om eller vart barnets motoriska utveckling befinner sig (Pramling Samuelsson m.fl. idib).

Metod

I denna del beskrivs de metoder jag har valt att använda för att samla in mitt material på förskolan. Efter det presenterar jag min forskningsprocess, från val av förskola till en närmre beskrivning av vad jag observerade samt hur jag gick till väga. I slutet diskuterar jag även om hur min roll som observatör och forskare kunde påverka barnen som deltog i min forskning och på observationens riktning.

Datainsamlingsmetoder

Till min studie har jag valt att använda mig av fältarbete med barn. Jag har inspirerats av Eva Änggård (2006) metod och tillvägagångssätt i att ta barnets perspektiv när det gäller metod och analyserande av datainsamling. I hennes studie har hon fokuserat på barnens skapande i bilder i förskolan och inriktat sig på barns aktörskap i vardagliga praktiker. Detta innebär att utgå ifrån barn som meningskapande. Likt Änggård (2006) har jag observerat barns agerande och skapande i deras vardag på förskolan. Med att ta enbart barnperspektiv innebär det att jag inte har observerat eller analyserat pedagogernas agerande. James, Jenks och Prout (1998 refererat Änggård 2006) behövs forskning utifrån barnens agerande i vardagliga aktiviteter och ett studerande perspektiv på deras verkliga meningsskapande. Att ta ett barnperspektiv och studerar utifrån deras miljö utmanar lärare att ta ställning i våra föreställningar som redan existerar om hur barn lär sig och vad de vill lära sig.

I en kvalitativ undersökning väljer man ett grundläggande perspektiv för sin forskning genom att inte dra allmänna slutsatser, utan man lägger stor vikt vid tolkning och förståelse av resultatet (Stukát 2005). Med utvecklingspedagogiska teorin tar jag ett barnperspektiv som forskare och även detta resulterar i att jag enbart kan tolka det som jag ser och det barnen gör. För en större förståelse för deras rörelser har jag valt att även göra spontana intervjuer med barn.

Etnografisk studie

Etnografisk studie kännetecknas som framförallt en kvalitativ forskningsmetod. Med en sådan forskning försöker man förstå barns tankar och uppfattningar om deras omvärld. I kvalitativa forskningar är observationer och intervjuer redskap för datainsamling till skillnad från kvantitativa forskningar där man mäter och prövar olika kunskaper hos barn. (Kullberg 1996,2004). Stukát (2011) skriver att utifrån en kvalitativ forskning ska man kunna tolka, förstå och förklara ett resultat med hjälp av forskarens egna tankar, känslor och erfarenhet.

I min studie har jag (som forskare) deltagit i barnens dagliga liv på förskolan samtidigt som jag har observerat, lyssnat och ställt frågor. Birgitta Kullberg (2004) är fil.dr i pedagogik och didaktik och har inspirerat mig och mitt val av metoden etnografi. Etnografi är ett metodiskt redskap för att organiserat kunna skapa och samla in, bearbeta, analysera och tolka datamaterial (Kullberg 2004). Hon tar upp intressanta delar om forskarens förhållningssätt till sin insamling av data då syftet med etnografisk studie är att fånga människor, i mitt fall barnens uttrycksätt, handlingar och erfarenheter vilket man som forskare ska försöka förstå, se bakom och studera förändringar och situationer de befinner sig i.

Etnografens roll som deltagande observatör menas att man närvarar och observerar barnens aktiviteter och projekt. Utifrån innehållsrika observationer ser man vad som händer i varje händelse/situation. Det som synliggörs utifrån det man hör och ser kan leda till intervjufrågor till barnen i samband med händelsen/situationen. Som närvarande observatör tillsammans med barnen öppnas konkreta utgångspunkter för samtal och frågor. Barnen och forskaren får utifrån sina gemensamma upplevelser och sina samtal goda förutsättning till ömsesidig förståelse (Änggård, 2006). I etnografisk studie enligt Säljö (2000) bör barnens handlingar alltid tolkas i relation till de sammanhang eller kontexter de kommer till i, det vill säga i vilken social situation barnet befinner sig i. Barnens tidigare erfarenheter påverkar deras handlande och vad som tolkas. Olika kontexter spelar roll för barnens sätt att skapa mening och agera i vissa situationer, vilket man som forskare tar hänsyn till i sitt tolkande. I en traditionell etnografisk studie vistas forskaren under lång tid ute i en verksamhet, något som inte ryms inom ramen för ett arbete som detta. I mitt fall är det inte fråga om observationer över flera månader/år utan under tre veckor.

Studiens tillförlitlighet

I min forskning har jag inspirerats av etnografi och enligt Stukát (2005) försöker man som deltagande observatör ta tag i de uppstående situationer så långt som möjligt. I val av denna metod grundar sig svårigheten i att urskilja det studerande från kontexten. Nackdelen är att resultatet sällan är generaliserbara. Men genom sådan här forskning kan man med sitt resultat ge andra en jämförelse till deras skola/förskola till liknande situationer och undersökningsgrupp. Fallstudier vill tolka och förstå det enskilda fallet än att beskriva, förklara och generalisera urvalsresultatet till en större population. När man gör en undersökning får man rikta in sig på att antingen undersöka en hel grupp eller bara en del av gruppen vilket kallas urvalsundersökning. Fallstudie menas att man ingående som forskare studerar t.ex. en plats och en företeelse med hjälp av kombination av metoder så som intervju, observation osv. för att få fram kunskap och djupare förståelse (Stukát, 2005).

En annan kritisk reflektion kring min valda metod för denna studie är min egen roll som forskare och mina tidigare kunskaper inom ämnet rytmik. Är jag färgad från mitt sätt att tänka kring rytmik och barns rörelsebehov? Mitt val av metod skulle kunna få en annan utgångspunkt ifall jag som forskare inte hade några tidigare erfarenheter kring rytmik. En annan kritisk tanke med min valda metod är påverkan av min närvaro med barnen och under deras aktiviteter. Hur påverkade jag barnet/barnen och kunde de vara avslappnade i min närhet? Skulle resultatet se annorlunda ut från deras lek och rörelse i musik om jag inte var närvarande? Mina resultat är tolkade då jag inte exakt kan veta barns tankar och intressen kring rörelser. I denna studie var deltagande observatör den bästa metoden för att kunna närma mig barnperspektiv vilket leder till att mitt tolkande grundar sig utifrån det som blev synligt i observationerna. Observation som metod lyfter även fram det som blir synliggörade runtomkring barnen och i det samspel barnen befinner sig i med andra.

Val av förskola

Jag valde att göra min studie i en förskola och på grund av brist på tid kunde jag endast observera en förskola. Förskolan jag valde grundar sig inte på någon pedagogisk filosofi så som Reggio Emilia eller Montessoripedagogiken, utan är en "vanlig" kommunal förskola. Mitt val av att studera en förskola är dels för att jag kommer att arbeta som förskollärare på förskolan men även dels för att jag anser att det ges mer tid för barn i förskolan till fri lek och aktivitet, vilket ger mig som forskare mer observationstillfället för spontana uttryck i rörelse till lek och musik. Leken har stort utrymme i förskolan och är en central del av barnens vardag. I min studie riktade jag mig inte in på någon bestämd ålder utan på förskoleåldrarna 1-5år. Eftersom jag anser att alla barns spontana rörelser är betydelsefulla och uttrycksfulla ville jag istället rikta in mig på variationer av kamratgrupper, miljöer och aktiviteter än ålder. Även om motoriken har till stor del en inverkan på barns sätt att röra sig ville jag inte endast rikta in mig på barn som hade utvecklad balans, kunde hoppa eller klappa händer. Barns rörelser kan utmärka sig på många olika sätt och syftet med min studie var att synliggöra några av barns spontana rörelser, oavsett ålder eller utveckling. I barngruppen var barnen från 1-5 år, varav 11 flickor och 9 pojkar.

Mitt första möte med denna förskola var under mina år som vikarie i kommunen, då jag hade varit ute och vikarierat på förskolan under två dagar. Mitt val av förskola berodde på att jag hade e-post adress och nummer kvar i mina anteckningar och att jag hade vetskap om att förskolan hade två avdelningen, åldrar 1-5, det vill säga syskonavdelningar. Jag tog kontakt med förskolan genom e-post och sen genom telefonsamtal då jag fick berätta om min studie samt att de fick berätta för mig om verksamhetsplaneringen för de kommande veckorna då jag skulle vistas hos dem. Jag valde att göra mina observationer på en av avdelningarna. Jag var ute på avdelningen varje dag i tre veckors tid, då jag till en början fick börja lära känna förskollärarna och ge tid till att närma mig barnen för att få bra en bra grund vilket skulle resultera i så bra observationstillfällen som möjligt. Till en början var jag inte välkommen in till deras lekar och det tog tid innan de tillät mig vara med på ett hörn.

Presentation av förskolan

Förskolan låg mitt bland skog och åkrar. Det var en förskola nära lantmiljö, hagar, traktorer och hästar. Storstaden låg nära men runtomkring förskolan fanns endast ett fåtal villor och mindre trafikerade vägar. I tätorten befann sig invånare med olika socioekonomiska standard och barnen på förskolan hade olika ekonomiska förutsättningar. Dock inget barn med utländsk bakgrund. Förskolan var en röd enplansbyggnad med en stor tillhörande gård. Gårdens miljö var inlockande till aktiviteter så som cykling, utomhusbandy, leken "jaga", klättring etc. Gården var väldigt stor och innehöll stora ytor av gräs med både träd och buskar. Det fanns backar för barn att springa uppför och rullar ned för. Barnen kunde cykla runt hela förskolan på en asfalterad väg och i sandlådan rymdes både gungor och en stor rutschkana som var uppbyggd tillsammans med en stor klätterställning med stege, rep, klätternät. I sandlådan fanns det även gott om utrymme för övriga sandaktiviteter. Utomhusvistelsen täckte stor del av barnens vardag på förskolan.

De två avdelningarna på förskolan var båda syskonavdelningar med tjugo barn vardera. På en av avdelningarna gjorde jag min materialinsamling. Där arbetade två förskollärare och en barnskötare. De alla hade inga speciella ansvarsområden utan de växlade i arbetet med

barnen, de planerade aktiviteter och med alla åldrar. Inomhusmiljön var likt på de båda avdelningar. Avdelningen hade två mindre rum, ett för dockor, matlagning och utklädnadskläder och ett rum för bilar, bilmatta och byggklossar. I dockrummet fanns förutom dockor, vagnar, spis och en vaggga även två stora garderober som täckte en stor del av rummets yta där de förvarade madrasser, kuddar och filter för vilan. I rummet fick det endast vara ett visst antal barn i taget. I det andra rummet fanns bilarna, bilgarage i två olika modeller och ytan på golvet täcktes av en stor bilmatta. I hörnet fanns en stor låda med mjuka byggklossar i olika storlekar. Rummet hade även ett stort bord med tillhörande sex stolar. Här inne fick de största barnen äta tillsammans med en förskollärare. Rummet avgränsades med två skjutdörrar. Resterande och det centrala rummet var ett stort allrum som var länken till de andra rum samt en tambur och ett rum för avtvättning och blöjbyten. Där fanns en stor soffa med en stor matta placerad framför, det fanns ett ställ för böcker som barnen kunde nå, det fanns två bord utplacerade på golvet för dagens måltider och längst med väggen stod en hög hylla med brädspel, pärlor, ritpapper etc. I allrummet befanns sig personalen mestadels över dagen. Förutom att personalen hade sitt hörn i allrummet för telefon, papper och pärmar så hade personalen en övergripande koll på alla barnen på avdelningen, mycket tack vare de två små fönster på dörrarna in till de två mindre rummen. Avdelningarna hade en gemensam stor lekhall med soffa, mattor, och kuddar. Här hade dem de flesta samlingar samt småbarnens vila, filmvisning, bygge av klossar och kuddar samt plast för musikspelning och showande.

När barnen skulle måla, baka eller om de skulle ha någon samling så var det alltid i allrummet. Alla möbler som fanns på avdelningen var väldigt höga, så som stolar, bord och hyllor. Barnen kunde inte nå all material utan fick hela tiden be personalen om hjälp. Möblerna tog även en stor del av ytan i rummen, vilket gjorde att avdelningen kändes väldigt trång och barnen hade inte många olika variationer av utrymmen i deras lekar. Mycket av förskolans material fanns långt upp på hyllorna. Det som barnen själv kunde ta fram var papper, kriter (inte tuschpennor), pärlor och pärlplattor. I lekhallen fanns det även hyllor högre upp med material som cirkelformade plattor av plast, instrument, rep, ringar i plast och lådor fyllda med filter och små kuddar mer ris. Här fanns deras material för rytmik. Lekhallen var det enda rummet med utrymme för att kunna exempelvis dansa, bygga, ha större rörelsesamlingar och för hopp och studs.

De olika faserna i kontakten med förskolan

Jag arbetade två dagar på förskolan under mina år som vikarie i kommunen. På denna förskola hade jag varit i minst och hade minst kunskap om deras arbete med barnen och personalen och därför tyckte jag att det kunde vara intressant att se hur de arbetade med rörelser.

Jag skickade först e-post där jag berättade tydligt mina avsikter med min studie och hur jag skulle gå till väga för att hitta material. Efter svar från förskolan tog jag kontakt med en förskollärare som hade arbetat på förskolan i ca fem år. Hon lät intresserad och vi pratade vid i telefon för att göra upp mer om tider och vilka dagar. Hon berättade för mig att de varje fredag brukade ha rytmik men det var inte något som var spikat i sten. Jag berättade att jag skulle komma ut och observera i barnens icke planerade aktiviteter under deras vardag på förskolan. Jag ville inte att personalen skulle lägga in mer planerade aktiviteter än vanligtvis, när det gäller rytmik eller musik efter som det inte var det jag ville titta på. Under mina första dagar hälsade jag på barnens föräldrar och berättade om anledningen till att jag var där. Personalen hade även tidigare informerat dem. Föräldrarnas reaktioner visade att de inte

riktigt förstod vad jag tittade efter och förstod inte heller anledningen till att observera barnens spontana rörelser. Jag behövde redovisa mer om hur jag tänkte gå tillväga och varför jag tyckte detta var viktigt för verksamheten. De första dagarna ägnade jag mig till att försöka delta i barnens vardagliga aktiviteter både inne.

Vad observerades?

Innan jag kom fram till att observera barns spontana rörelser fick mina första dagar under min första vecka på förskolan bli en så kallad pilotstudie, då jag provobserverade. Vad inom rytmik och musik var observerbart? Efter tre dagar hade jag observerat barns spontana rörelser och bestämde mig för att det skulle bli fokuset för min studie.

I etnografiska studie är det urvalet som är betydande för den studerande miljön. Forskare måste fatta beslut om när, var och hur de ska observera. Dessa punkter presenterar jag följande:

När – Måndag till fredag från klockan 8.00 till klockan 14.00. Jag deltog i alla deras dagliga aktiviteter, så som samlingar, frilek, måltider etc. Observationerna sträckte sig under hela dagar och räknas inte utefter närvarande i ett visst antal aktiviteter.

Var – Som forskare befann jag mig alltid nära barnen. När de lekte med varandra, lekte själva, målade, pusslade, tog av sig kläder, gungade osv.

Hur – Jag deltog som observatör och förde antecknade. Mina anteckningar fördes vid observerandet samt även efter en händelse/situation som krävde efterskrivning då jag alltid gick till lärarrummet. (Se bilaga 1)

Hur jag pratade med barnen och hur jag tolkade det som sägs och görs var viktigt och avgörande för min datasamling. Jag observerade alla barn, i olika former av kamratskap och i olika aktiviteter. Bland barnen deltog jag som observatör vilket betyder att jag varken medverkade i deras lekar och aktiviteter eller förde konversationer med barnen (förutom barnintervjuerna). För några barn var det inte alltid okej för mig att närvara under vissa aktiviteter vilket jag respekterade. Den makt jag hade som forskare/vuxen och barnens underlägsta position resulterade i att jag beslöt mig för att inte bestämma innan vilka jag skulle observera utan jag följde med de barn som bjöd in mig som observatör. Under en dag på förskolan försökte jag se till alla barn och vart de befann sig i deras aktiviteter samtidigt som jag inte bröt upp i mina observationer när jag tyckte att jag hade fått tillräckligt med material utifrån en aktivitet, utan istället var jag kvar i barngruppen för att ge trygghet och visa intresse för deras fortsatta lek.

I lekarna tittade jag på barnens sätt att röra sig. Hur använde de sina kroppar i lekar? Vad uttrycks med kroppen och vad kan man se utifrån deras rörelser? I lek inhämtar barnen kunskaper om sin omvärld och de bearbetar erfarenheter, kunskaper och intryck från tidigare upplevelser och de uttrycker sig på eget tolkande sätt. I lek kan man även observera hur de rör sig tillsammans och hur de kan med hjälp av varandras rörelser utvecklar sina egna kroppsmöjligheter med hjälp av rörelser. Tillsammans med barns spontana rörelser kunde jag se miljön betydande faktor vilket även ligger till grund för metoden rytmik. I min studie har jag även observerat barnens spontana rörelser i samband lek med musik (puls och rytmik) samt lek utan musik. Hur använder de kroppens rörelser när de själva får improvisera och leka till musik? Dessa frågor ligger till grund för vad jag observerade och mitt sätt att tänka utifrån

barnperspektiv på rörelser. I de situationer då musiken var med i leken var barnens accepterade större att jag deltog som observatör.

På grund av studiens snäva omfattning fick jag utesluta videokamera, vilket egentligen har många fördelar när man utgår från observationer i ett arbete då man har möjligheten att se händelserna om igen (Stukát, 2005). Med hjälp av videokamera kan man få tag på uttryck som man inte kan fånga upp i stunden så som mimer och gester samt att man kan tolka barnen utifrån ett bredare perspektiv då man ser interaktioner tydligare och helheten kring barnen (Änggård 2005). I och med att jag uteslöt att observera med videokamera behövde jag inte enligt personalen, skicka ut förfrågningar om tillstånd till föräldrarna innan min fältstudie. Däremot fick de muntlig information av personalen i god tid innan jag kom ut på förskolan. På ett sätt kändes det som att jag förenklade min forskning på grund av verktyg vilket leder till inspiration för förskollärare att utöva mer vardaglig forskning i verksamheten som inte kräver full utrustning eller många olika vinklar för att lyfta fram barnens perspektiv och hur de beter sig i lek och rörelse. En nackdel med videokamera är att det tar mer fokus ifrån barnen, vilket kan störa deras lek och andra spontana aktiviteter vilket jag ville undvika men å andra sidan hade det helt klart varit roligt att testa på under en längre studie och kanske fått helt andra resultat. Under mina veckor var jag närvarande under alla deras aktiviteter så som utevistelser, sagostunder, utflykter och måltider och så vidare och kunde dokumentera med hjälp av fältanteckningar och intervjuer med barnen, som jag spelade in med min telefon. Under de tillfällen jag använde mig av intervjusamtal med barnen satt vi oftast själva och det var tystare runtomkring vilket resulterade i att jag kunde höra vad de sa. Mitt intresse över att spela in barnen i vissa situationer förmedlade jag till föräldrarna under de första dagarna jag var ute och fick tillåtelse av alla föräldrar. Men först och främst ville jag fokusera på mina fältanteckningar. Min närvaro i observationer och i mina fältanteckningar samt inspelningar med min mobil fick mig att försöka förstå deras samspel till miljön, utmaningar och fantasi i deras lekar och i deras imitationer med hjälp av deras rörelser.

Datainsamling

I detta avsnitt tänker jag beskriva och utvärdera mina metoder vid observerandet av barnen. Jag förde fältanteckningar varje dag, då jag mestadels hade med mig ett mindre block vart jag än gick. Mina anteckningar bestod av kortare förklaringar samt hur barnen agerade med kroppen så som språk och uttryck, både verbalt och ickeverbalt. Anteckningar renskrev jag varje gång efter mitt besök på förskolan eller efter situationen uppstod och jag kunde dra mig undan för att skriva klart det jag hade observerat. Eftersom jag inte hade insamlingsmaterial så som videokamera, la jag ner tid på att skriva allt vad som skedde med barnen, runt omkring barnen och hur allt samverkade. När jag skrev ner mina observationer försökte jag att få med miljö, medverkande barn i rummet och har stort fokus på rörelserna och hur rörelserna utvecklades och hur barnen förändrade sina rörelser till musik och i lek. I mina anteckningar lämnade jag alltid några rader för att kunna tillföra tolkningar av kontexter, analysera och skriva upp minnesvärda punkter som jag ville ha med. Efter några dagar med fältanteckningar fick man ett större grepp om hur man så effektivt som möjligt kunde föra ner sitt skrivande. Jag försökte alltid hitta nya mönster och antecknade mindre vid händelser där barnen rör sig grovmotoriskt så som i utevistelsen där det även var svårt att observera ett barn eller en grupp av barn under en längre tid. Jag gjorde enstaka intervjuer med barnen, men det var inte alltid lätt att använda sig av den metoden. Till min hjälp vid inspelning hade jag min Iphone som inspelningsverktyg. Barnen kände till mobil och vad den kunde användas till vilket ledde till att fokuset bröts och det var svårt att fånga barnens intresse igen. I några fall fick jag gömt

mobilen innan, men beroende på avståndet från mobil till den plats där intervjun ägde rum så blev ljuder mer eller mindre svagt och det var svårt att avlyssna barnens svar. En Iphone är ett bra verktyg vid barns intresse för att söka olika former av fakta. I en händelse som inträffade under min fältstudie fick jag använda mig av min Iphone tillsammans med en 5-årig pojke som hade fastnat för dansstilen Breakdance¹. Jag satt i soffan medan han visade mig några steg och när jag skulle börja intervjua honom ville han hellre kolla på klipp på YouTube² där de dansade Breakdance som han sedan ville testa. Men min Iphone kunde vi tillsammans se hur man idag kan röra sig och få inspiration av andra kulturer, just då intresset är stort hos barnet.

Senare kommer jag att närmare beskriva tre observerande situationer. Dessa tre situationer synliggör barns spontana rörelser i olika lekar och i samspel med varandra. Rubrikerna är följande (a) *Rörelse till musik*, (b) *Trumslag utan musik* och (c) *Röra sig tillsammans*. Barnen i dessa situationer visar vad som kan ske när de får uttrycka sig kroppsligt, både i grupp med andra barn samt enskilt.

De hittade nya möjligheter till att röra sig med deras kroppar vilket kan leda till nya rörelser och utveckling i kroppsmedvetenhet. Jag gjorde sammanlagt fem intervjuer och en intervju finns beskrivna under rubriken (a) *rörelse till musik*, vilket var en av de intervjuer som fick göras då omgivningen var lugn och pojken jag intervjuade hade tid och intresse till att vara kvar och svara på mina frågor.

Databearbetning

Transkriptionerna syftar till att analysera vad som händer i dessa händelser och vilken mening de har för deltagarna (Änggård 2005). Det som analyseras utifrån min studie är barnens samspel och deras sätt att uttrycka sig med rörelser vilket leder till att det som transkriberats inte bara är verbalt utan mestadels som görs och det som visar sig i rörelser. Barnen pratade inte om sina rörelser vilket resulterade till att jag inte kunde få till mig uttryck, känslor eller tankar kring deras rörelser. Även i de få intervjuerna jag hade med barnen var det svårt att prata om rörelser, vad är rörelser och varför rör man på sig?

Det material jag fick från forskning på förskolan sammanställdes och renskrevs. Mina totala nedskrivna observationer var 9 och det gjordes 6 barnintervjuer. Vilket följdes av att jag plockade ut tre situationer som var till intresse och illustrerade studiens syfte. Dessa tre situationer beskriver tre helt olika händelser där man kan utse spontana rörelser hos barn. Mina situationer analyseras utifrån det synliggörande och mina tolkningar och referenser om rytmik är i grund för mitt sätt att analysera mitt material.

---

¹ Breakdance är en stor dansstil. En dans som är influerad av både hiphop och kampsport (sv.wikipedia.org)

² YouTube är en webbplats där videoklipp laddas upp av användare världen över (sv.wikipedia.org)

Resultat

Jag har valt att koncentrera mig på tre olika kategorier av händelser utifrån mina tre veckors fältstudie på förskolan. De tre händelser jag har valt att ta upp och att analysera, vilka jag tidigare har nämnt, är observerade för att fånga barnets/barnens perspektiv på spontana rörelser i lek och till musik. Efter varje händelse beskrivs analysen med hjälp av litteratur, teori och mina frågeställningar. Det jag specifikt vill lyfta fram i dessa tre händelser är hur barn kan röra sig i lek och i lek till musik och hur det kan synliggöras och lyftas fram för analys. I analyserna kommer jag belysa vad rytmik som metod kan ha för betydelse för barns rörelser.

Rörelse till musik

I denna kategori är syftet att lyfta fram barns spontana rörelse och imitationer till musik. Fokuset ligger vid att ta reda på barns spontana uttryck, rörelser, mimik till puls, rytm och musik. Hur de rör sig? Använder de rytmikens begrepp som Engelholm tidigare nämnt om rum, tid, kraft och form? Inom denna kategori är poängen att se till vad som utmärker deras rörelser till musik. I följande händelse kan vi även se hur rörelserna utvecklas och hur barn påverkar varandra med sina rörelser. Situationen är hämtad ur min fältstudie och vald utefter den variation som blir tydlig på hur det kan se ut då barn skapar utifrån musik de tycker om.

Det är en sen eftermiddag och det är frilek i lekhallen.

En pojke i 4,5 års ålder står på en cirkelformad, blå matta som ligger placerad i hörnet av rummet. Pojken sätter igång sitt nynnande och markerar sin position direkt med att sära på benen och börjar därefter stampa i takt med ena foten till musiken.

- Jag är Erik Saade³, ropar han till mig och de andra barnen i rummet.

Jag satt på soffan med två mindre barn (3 och 3,5 år) som sitter och kollar på. I rummet finns även tre barn som bygger torn med klossar och två andra barn som står vid cd-spelaren och vill ivrigt byta låt. Pojken börjar imitera artisten genom att låtsassjunga på engelska. Musiken spelas rätt lågt vilket gör att vi andra hör pojkens röst och han håller upp sin hand som en mikrofon. Samtidigt som pojken sjunger är hans kropp stilla förutom hans ena fot som stampar i takt hela tiden. Ibland slutar han att sjunga och tittar istället på sina armar och viftar dem åt både höger och vänster samtidigt som benen går framåt, bakåt och åt sidan.

Pojken börjar gå fram och tillbaka i rummet istället i takt med musiken men sjunger inte längre med till musiken utan istället fokuserar han sig på sina steg. Pojken har ett ansiktsuttryck och tittar rakt fram dit han ska. Han nickar med huvudet till musiken och går runt i rummet samtidigt som han slingrar sig ibland mellan mattorna som ligger på golvet. Rörelserna går i takt till musiken som spelas ur en äldre, välanvänd cd-spelare som barnen själva får använda och det finns cd-skivor liggandes lite överallt i rummet. Barnen som tidigare satt vid cd-spelaren springer till pojken och följer efter honom i hans led och marscherar. Barnen tillsammans går fram och tillbaka i rummet med pojken i täten. Men det är bara pojken som nickar med huvudet och sjunger ibland med till musiken. De andra barnen följer med i stegen. I gången blir stegen mer och mer tydliga och stampen ger ifrån sig ett starkare ljud. Allt mer märker jag att barnen börjar gå i otakt till musiken och istället ska låta mer själva i sina steg. Flickan närmast mig i soffan har rört sig ständigt, då hon inte

---

³ Erik Saade startade sin karriär i gruppen *What's up*, men kör nu solokarriär och känd från bland annat melodifestivalen.

har kunnat sitta stilla. Hon klappar händer medan hon har följt allt som barnen i rummet har gjort. Hon sitter och klappar händer, hoppar med rumpan och ibland lyfter hon en arm i takt till musiken. Efter ett tag går flickan fram till cd-spelaren och byter låt, vilket gör att alla barnen som marscherar stannar upp och kommer av sig i sina steg.

När flickan bestämmer sig för en ny låt fortsätter pojken att trampa men nu börjar ledet mer och mer avtas. Barnen som satt och byggde med klossar gick ut ifrån rummet. Barnen jämte mig i soffan beger sig också iväg. Pojken som började dansa befinner sig nu jämte mig vid soffan, han står bredvid. Han börjar stampa med foten och försöker mima med i texten. Flickan som bytte låt sitter ner vid cd-spelaren och mimar. Pojken börjar röra på kroppen med armar och ben, han snurrar runt, böjer sig ner och lyfte upp armar. De andra två barnen som är kvar i rummet härmar pojken samtidigt som de fnittrar och är betydligt mer försiktiga i sina rörelser. Huvuden nickar, händer klappar och armar viftas. Då och då hoppar barnen upp i soffan och utövar rörelser med armarna.

När barnen kände sig klara gick de ut och då frågade jag pojken ifall jag fick fråga lite frågor med hjälp av inspelning vilket han inte hade något emot.

- *Gillar du att röra på dig?*
- *Ja. Ibland.*
- *Gillar du att röra på dig till någon speciell musik?*
- *Jo. Erik Saade.*
- *Hur rör sig kroppen när du dansar?*
- *Så här blir det. (han går ner på golvet och visar mig liknande steg som en sprattelgubbe med armar och ben som pendlar åt båda sidorna i raskt tempo)*
- *Gör Erik Saade så när han dansar till musik?*
- *Nej.. (han ger ifrån sig en stor suck.) Han gör mer så här.. (pojken stampar med sin fot och han håller upp sin hand som en mikrofon och viftar med armar och rör sig lite åt sidan) När jag hör Erik Saade måste kroppen röra sig.*
- *Vad mer på kroppen rör sig?*
- *Armarna. Så här! (han tar upp båda armarna i luften och viftar)*
- *Kan man dansa med magen?*
- *Jo. Kanske. (han kollar ner på sin mage) Så här då? (han putar ut sin mage och står helt stilla)*
- *Rör du på magen nu?*
- *Ja. Men man kan inte dansa med magen.*
- *Kan kroppen röra sig någon annanstans till musik?*
- *Ja. Allt. Fast det är lättast att med benen och armar.*
- *Jag såg att du gick fram och tillbaka i rummet när vi lyssnade på musik, varför gjorde du det?*
- *Jag vet inte.*
- *Ni blev ju många som gick så i rummet till musiken.*
- *Vi lekte följa John.*
- *Brukar du röra dig när du leker?*
- *Ja. Ibland kanske. Då bara lekar man ju.*

Analys

I denna händelse kan man se hur pojken tydligt börjar med att imitera med hjälp av hans rörelser. Pojken imitera utefter vad han kan ha hört och sett andra dansa och röra sig till sin efterliknelse av Erik Saade. Enligt Wedin (2011) är imitationen utifrån vårt sinne synen och leder till att musiken upplevs utifrån en av många synvinklar. Många av barns rörelser byggs utifrån imitationer och om man tittar på hur pojken använder sig av stegkombinationer, viftande armar, mimik med ansiktet och han stampande i marken kan man se att pojken eftersträvar dansliknande och imiterande rörelser. Hans ben som stampar i takt kan vara en så kallad automatiserad rörelse vilket betyder att pojken inte behöver fokusera på sitt stampande då den rörelsen sitter i hans kroppsminne (Wedin 2011). I exemplet ser vi att pojken stampar foten i takt med musiken samtidigt som han sjunger, agerar med mimik i ansiktet och använder sin hand som mikrofon. Hans kropp vet om rörelserna och han kan gå framåt och bakåt samtidigt som han viftar med sina armar. Han har lärt sig att sätta samman rörelser. Granberg (1994) menar att barn skapar en kroppsmedvetenhet om kroppens olika delar. Vi kan se att pojken tydligt är medveten om kroppens dynamik i samband med kroppens imitation och i hans rörelseaktivitet där rörelsernas styrka och skiftningar innefattas. Pojkens rörelser i hans imitation skiftar i hårt, löst, svagt och starkt. Man ser tydligt i händelsen att dagens artister kan inneha stor inverkan på barns sätt att röra sig och utifrån artisterna på tv kan barnen inspireras att röra sig på liknande sätt.

Pojken börjar gå runt i rummet och jag observerar hans steg i takt till musiken. Han utforskar rummets yta med hans kroppsliga rörelser. Engelholm (1993) tar upp begreppet rum där vi kan se att pojken upplever rummet och han utforskar bredd, avstånd och höjd i samband med musik och rytm. Under tiden han går runt i rummet kan vi se att han även kan nicka med huvudet till musiken. I samverkan med tid, rum och den kraft som han använde i takt och steg så utvecklade han möjligtvis rytmikens begrepp rum, tid, kraft och form då de alla samverkar och gestaltades under tiden han gjorde sina rörelser (Engelholm 1993). I hans gång utövas utveckling inom puls, rytm, betoningar genom klara och markerande steg (Wedin 2011). Med rörelser i gång kan barn utveckla en stadig puls med hjälp av sin fysiska kropp vilket även utvecklar fysisk erfarenhet menar Granberg (1994). I denna händelse kan vi se att pojken ta allt fler steg till musikens tempo och tar in musikens rytm med fysiska rörelser. Granberg (1994) menar att genom utvecklad motorik samt en ökad säkerhet hos barns vetskap om sin kropps möjligheter ökar det barnens självsäkerhet i att ta egna initiativ i rörelser. Pojken vågar bryta hans imitation och hans mimik och börjar istället marschera runt i rummet på eget begär. Här kan det skapas en känsla för egna prestationer och en känsla att kroppen duger.

Det intressanta med denna situation är hur pojken först imiterar, rör sig och agerar ensam till musik och med medvetna rörelser men som leder till att han börjar marschera längst fram i ett led där han för andra barn efter sig i takt till musiken. En ledande roll har också en betydelsefull del i rytmiken och här kan vi se det Wedin (2011) poängterar att barn utvecklar trygghet och självsäkerhet i sitt ledarskap till musik. Jag observerar pojkens kroppsspråk då han inser att barnen börjar följa efter honom och göra liknande kroppsrörelser, vilket gjorde att han förtydligade sina steg. Med kroppen får pojken utforska sitt förhållande till resterande involverande barn och till sin omgivning (Granberg, 1994).

Utifrån min intervju med pojken kan vi läsa att hans tidigare rörelser i situationen är imitation av hans förebild Erik Saade. När jag frågade pojken om hur han rör sig till musik studsade han likt en sprattel-gubbe med hela kroppen men som ändrades när jag frågade honom hur Erik Saade rörde sig till musik. Här visade pojken ett annat sätt att röra sig som han troligvis har sett på tv eller fått veta av någon. Rörelserna blev mer fokuserade och ansiktet mer fokuserat på mimik. En egen tolkning här är att han rörde sig ”rätt” till musiken från Erik Saade, hur man ska röra sig till denna låten. Vilket endast han i rummet gjorde. Pojken hade troligen observerat Erik Saade hur han rör sig. I mina övriga intervjufrågor ville jag se om pojken hade kunskap om hans kropps möjligheter inom rörelse till musik och ifall han var medveten om att han rörde/dansade till musik. Hans rörelser med armar och ben var i likhet med hans rörelser i hans imitation av Erik Saade till musiken. Hans rörelser runt om i rummet såg han inte som dans/rörelse till musiken utan istället som leken följa John.

Trumslag utan musik

Enligt Sundin (1995) så sätter musik igång rörelser hos barn på samma sätt som barns rörelser sätter igång musik vilket innebär att det inte alltid är till musik barn börjar röra sig. Rörelserna kan finnas där innan ens musik spelas. Precis det här som Sundin säger, är min poäng med nästkommande situation. Här vill jag lyfta fram hur barn kan leka med rytmer utan att någon musik spelas i närheten. På vilket sätt kan barns rörelser bli synliga utan musik? Här har jag valt att synliggöra hur det kan se ut när barns spontana uttryck visar sig när man minst tänker på det som lärare. Pulsen och rytmen är två grundpelare (Granberg 1994) inom rytmiken så frågan man ställer sig efter denna händelse är ifall man alltid behöver ha musik för att ha rytmik?

Barnen har precis varit ute på gården och har haft utelek. Nu är det dags att gå in och alla barnen springer in till hallen och börjar klä av sig sina ytterkläder. En pojke A, 3,5 år börjar slå på en annan pojkes rygg med händerna. Pojken A slår med varannan handflata som om pojkes rygg var en trumma. Vi kallar honom pojke B. Pojke B är snart 5 år. Det är inga hårda slag pojke A gör och medan han trummar på pojke B så gör han trum-ljud. Pojken B reagerar inte först men efter ett tag blir han arg och ber honom att sluta. Han säger även till läraren som är ute i hallen och berättar att pojke A bråkar med honom. Läraren har varit med och sett hela händelsen från början och säger till pojke A att man inte får slåss på sina kompisar och att han vet om det.

Pojke A reagerar inte så mycket på tillsägelsen. Han fortsätter att klä av sig sina ytterkläder vid sin plats. Jag håller mig i närheten av pojke A och märker snart att han börjar göra trum-ljud igen medan han grejar med sina kläder vid sin plats. Jag ser att han rör på kroppen tillsammans med sina trum-ljud, fram och tillbaka med överkroppen. När alla barnen har klätt av sig sina kläder ute i hallen så springer de in och sätter sig i soffan inne på avdelningen. Jag följer pojke A hela tiden med blicken. Inne i allrummet på avdelningen springer pojke A in och hoppa upp i soffan. Han står i soffan ett tag innan han sätter sig uppe på soffans ryggdel, vilket de får göra så att alla barnen får plats. Han hoppar ner på golvet igen och tar till sig en bok, och springer upp till sin plats igen. Med boken börjar pojke A att trumma mot sina knän. Alla andra barnen sitter runtomkring och bläddrar i böcker, så som de har blivit tillsagda att göra. Plötsligt slår pojke A, flickan snett framför honom på huvudet två gånger med boken.

- bonk bonk!

Flickan reagerar inte mer än att hon stryker sitt huvud med handen. Pojke A börjar bläddra i sin bok. Han tittar lite på bilderna och slår igen boken i all hast. Han liksom andra barn börjar få svårt att sitta stilla. Pojke A försöker få pojke B uppmärksamhet som satt bredvid. Han knuffar till honom lite lätt från sidan. Pojke B reagerar inte heller vilket resulterar i att pojke A gör ett nytt försök. Pojke B visade med en grimasch mot pojke A att han var arg men han sa ingenting. Tiden innan samlingen börjar bli lång och barnen får allt svårare att sitta stilla. Barnen tröttnar att titta i böcker och börjar hoppa, prata och knuffas. Pojke A får allt svårare att sitta stilla och till slut får han en tillsägelse om att han måste sitta stilla och låta kompisarna vara. Pojke B börjar säga till pojke A att sitta stilla fastän han längre inte är på honom. Pojke A fortsätter att trumma med sin bok och har svårt att sitta stilla. Nu låter han sina kompisar vara. När samlingen börjar, sätter sig pojke A helt stilla och endast tittar på de andra barnen under deras sång- och rytmiksamling.

Analys

Det vi kan se i denna situation är hur en pojke försöker få uppmärksamhet genom sina trumljud och rörelser. Utifrån observationen ser jag att pojken använder sig mjuka och kontrollerade slag på pojke B ute i hallen. Hans syfte med trumslagen är inte att slå honom utan han använder pojken ryggen som ett instrument. Om vi analyserar händelsen utefter ett av rytmikens begrepp kraft, kan vi se hur pojke A använder sig av ett rörelsemönster med sina händer och han arbetar medvetet med pulsen, han slår ständigt i takt när han imiterar en trumma. Hans händer är ett verktyg för att uttrycka musiken (Wedin 2011). Inget verkar hindra pojke A från att uttrycka sina spontana rörelser och som Granberg (1994) skriver så var hans kropp som en motor med puls i hela kroppen. Jaques-Dalcrozes syn på kroppen som ett enastående instrument förtydligar denna observation då utan musik spelar pojken via sina rörelser och visar tendens på kunskap om utövande rytm. Pojken ljudar trum-ljud ett flertal gånger i observationen samtidigt som han rör på kroppen eller trummar med händer eller med en bok. Jaques-Dalcroze (enligt Granberg 1994) menar att musikskapande och kroppsrörelser hänger ihop och att rytmikläran grundar sig genom kroppens rörelser.

Om vi ser på hans sätt att uttrycka trumslagen på både kompisar och med hjälp av boken kan man tolka detta utefter att han uttrycker sin inre tid (Engelholm 1993) vilket innebär att våra hjärtslag, vår andning och inre puls har rytmisk påverkan på våra spontana rörelser och våra tidigare intryck av musikaliska tidbegrepp som takt, rytm och puls. Pojken fick utöva sina rytmiska rörelser med kroppen och det kan leda till att han skapar sig en större uppfattning om kroppens möjligheter och begränsningar (Granberg 1994). Wedin (2011) tar även upp att ifall barn har hört någon rytm, gör barnet det med kroppen. Kroppen är den första länken mellan musik och rytmen och hon menar att man tar in hela upplevelsen med hjälp av kroppen och de olika sinnen vilket ger en större förståelse för kroppens olika delar. Jag vet inte om pojken spelade trummor, om någon i hans familj spelar eller om han nyligen har sett någon spela trummor. Det kanske inte ens har med trummor att göra utan endast med kroppens behov av att slå i takt på något. Wedin (2011) menar att de dessa spontana kroppsliga reaktioner är ett hjälpmedel för lärande och ökad förståelse.

Min tolkning utefter denna situation är att pojken måhända besitta på kroppsminne av rytmiska rörelser. Han kan ha varit med om liknande rörelser tidigare. Hans reaktioner över tillsägelserna över att han slog sina kompisar rörde honom inte vilket kan ha orsaken till att han inte förstod varför han blev tillsagd. Jag belyser betydelsen av att fånga barnens intressen och behov i enlighet med Granberg (1994) som även anser att rytmikpassen som ska inspireras och styras utifrån barnens skapande rörelser. Lärarna i händelsen fångar inte upp pojkens intresse med att trumma utan istället misstolkar hans slag och rörelser som något hot mot hans kompisar och som ses som en störande faktor utifrån lärarnas perspektiv.

Röra sig tillsammans

I denna situation innefattar barnens spontana rörelser i lek och samverkan med varandra och miljön. Det är klart för många att barn rör på sig mycket under deras lek men hur rör de sig? Påverkas de av varandra? Hur påverkas dem? Hur påverkas de utifrån miljön runtomkring dem? Barn lär sig ständigt med hjälp av kroppen och genom att imitera varandra vilket man kan se under denna kategori där jag har valt en situation hur barnen upptäcker kroppens möjligheter och begränsningar. I samverkan med andra barn i rörelser och arbete med kroppen kan de se skillnader om hur vi fungerar. Något som är möjligt för den andra kanske inte är möjligt för en själv. I exemplet ser vi i barnens jämförelser i rörelser att de har olika kunskaper om kroppens uttryck, skapande och möjligheter.

I dockvrån befinner sig fyra barn och leker tillsammans. Det är tre flickor i åldrarna 4-5år samt en pojke 4 år. Leken är en blandning av många olika lekar så som mamma- pappa-barn, maskerad, superhjältar och det lagas mat. Jag knackar lite lätt på dörren och bjuder in mig på en liten bit mat. Alla fyra barnen är fullt påklädda med alla möjliga kläder när jag kliver in och sätter mig på en liten stol vid det lilla bordet. Här inne finns det många olika varianter av utklädnad så som hattar, slipsar, jackor, klänningar, prinsesskronor och änglavingar etc. Den stora spegel som hänger på väggen är fri från möbler och barnen kan gå fram och speglar sig ordentligt efter de många klädbyten. Barnen delar med sig av rummets utrymme och de får växla mellan att stå vid spisen, spegla sig, byta kläder, sitta vid bordet jämte mig och de visar varandra tålmod och respekt. Barnen rör sig genom hela rummet med mycket liv och uttryck. Fort de kommer framför spegeln stannar de och göra grimaser och miner mot sig själva och ändrar kroppsspråk och uttryck beroende på vad de har för kläder och vad de vill likna. Vid ett tillfälle stannar de alla fyra vända mot spegeln, alla barn rymdes i spegelbilden. Två av flickorna börjar mäta sig och jämför sina längder för att utse vem som möjligtvis är längre än den andra, då dessa flickor var otroligt likt långa. Pojken börjar busa med flickorna och ställer sig framför flickorna och börjar boxa mot spegeln samtidigt som han gjorde en tuff, uttrycksfull min i ansiktet. En av flickorna stöter bort honom därifrån, så att flickorna kan se sig själva i spegelbilden igen. Den andra flickan börjar härma pojkens imitation av en boxare och börjar slå mot spegeln och sin spegelbild.

– Kolla, jag boxar på dig, sa hon till den andra flickan.

Pojken kom tillbaka till spegeln och börjar boxas och samtidigt böjer han på sina ben. Han tar ett ben fram och ett ben bak och börjar varva med att ha belastningen på det främre benet som är närmast spegeln med att ha belastningen på det bakre benet. Pojken imiterar en boxare och visar med sina imitationer liknande boxningsrörelser med hela sin kropp. Han ställer upp sig som om han stod inför en riktig match i ringen. Det dröjer inte länge förrän han sparkar i luften mot sig själv i spegeln och rör sig fram och tillbaka mot spegeln. Han fortsätter att boxa med sina händer i olika riktningar.

– Kolla vad högt jag kan sparka.

- Jag kan också sparka.
- Jag med!

Alla tre börjar sparka. Den tredje flickan sitter ner på en stol jämte mig vid bordet. Hon iakttar de andras rörelser framför spegeln och skrattar till några gånger. Barnen börjar sparka mot varandra, en och en för att visa varandra hur de sparkar, men det dröjer inte länge förrän de vänder sig mot spegeln igen och tittar på sina egna rörelser därifrån. I detta fall blev även imitationer i ansiktet påtagliga då de alla grimaserade samtidigt vilket visade att de tog i, vilket de uppmärksammar och skrattar åt.

- Jag kan också boxas som min bror, sa pojken.
- Kolla mig då, jag kan sparka upp hit. Så högt kan inte du.

En av flickorna sträcker sig upp på tå och sträcker armen upp mot taket, som om hon ska försöka nå taklampan.

- Kolla hur högt jag kan nå då.

Hon tittar samtidigt på sig själv i spegeln. De andra hakar på och jämför vem som blir längst och vem som når längst.

Barnen börjar hoppa för att slå handens höjd. Barnen övergår från att jämföra händerna till att börja vinka på olika sätt med deras handflator samtidigt som de tittar på sig själva i spegeln.

- Nej nu fortsätter vi leka, sa pojken och försökte få de andra flickors uppmärksamhet.

Pojken börjar skämta och tramsa framför spegeln då han vänder sig om och går mot spegeln med hans rumpa före. Han skuttar fram och vickar på rumpan medan de andra flickorna börjar skratta och gör sen likadant.

Analys

Barnen har flera pågående lekar i rummet och utifrån leken hittar de rörelser och upptäcker flera olika sätt att stimulera sin fantasi och utvecklar även socialt samspel med varandra (Granberg, 1994). Här visar barnen tydligt hur de tar tillvara på de rytmiska begreppen rum, kraft och form (Engelholm 1993). Om vi först tar rummet så ser vi att barnen utnyttjar hela rummets storlek och med hjälp av spegeln får de en annan infallsvinkel av rummet och sig även sig själva med hela sin kroppsbild. De får uppleva avstånd (avståndet mellan varandra och avståndet till spegeln). Barnen rör sig framför spegeln och uppmärksammar sina egna kroppars rörelser. De rörde sig i olika nivåer i rummet vilket visar sig i höga sparkar, böjda ben och knä och boxande armar framför sig. Om vi tittar på begreppet kraft så får barnen stor möjlighet att uppleva styrka i kroppen samt svagheter. De känner starkt och svagt i sina kroppar vid de olika rörelserna. Även utifrån deras rörelser behärskar barnen balans och koordination. Begreppet form som Engelholm (1993) tar upp kan vi tydligt koppla till barnens lek då alla olika delarna får samverka samt även tid då de omedvetet gestaltar med ord och rörelser som kan tas tillvara på och uppmärksammas mer.

I denna lek finns inga inslag av verken medveten puls eller något musicerande. Här observeras de kinestetiska rörelserna i leken tack vare spegeln på väggen samt barnens egna observationer på varandras rörelser visuellt (Granberg, 1994) vilket resulterar i att barn får läran om kroppens rörelser vilket leder till en god kroppsmedvetenhet. Barnen lär känna bredden av kroppens begränsningar, hur högt de kunde sparka och hur långt fram de kunde boxas, samt hur högt de kunde nå. De får även chans att uppleva kroppens möjligheter och utvecklade i rytmikens alla betydande övningar som att sträcka högt med armen, stå på tå, gå framåt och bakåt i rummet etc, (Granberg, 1994). Rytmiken innefattar upptäckelser av nya

rörelser, lekar, danser och få utveckla sin lyhördhet och kommunikation med varandra och i denna händelse är rummet inte var särskilt stort och de iakttar varandras rörelser och imiterande av bl.a. varandra. Denna situation styrker det Wedin (2011) menar med *learning by doing*, då barnen praktiserar nya rörelser och tar sig an nya utmaningar utifrån kroppens funktioner och möjligheter. Barnen lär sig något nytt och kan omvandla rörelserna till nya fysiska utmaningar och kan se världen ur nya perspektiv genom att vara aktiva och lära av varandra (Wedin, 2011). Grindberg och Langlo Jagtøien (1999) menar att barnens aktiva sammanhang belyser omvärlden ut många olika infallsvinklar.

Med hjälp av spegeln får barnen iaktta sig själva i rörelser. De får använda deras olika sinnen i samband med observationen av sig själva. Leken och rörelser kan tillsammans skapa erfarenheter om rum och form med andra ord en positiv acceptans på miljön. För barnen är det betydligt stort att kunna röra på sig genom rörelser vilket ger dem trygghet och självkänsla då de i leken får uppfattning om deras kroppar och om kroppens möjligheter som spelar stor roll för självkänslan (Sandborgh-Holmdahl & Stening, 1983 1993).

Slutsats och diskussion

Trots att det finns lite av tidigare forskning och studier kring barnens rörelser så har jag utifrån min frågeställning och utifrån ett barnperspektiv fått mer kunskap om hur barnen använder sig av rörelser i deras vardag på förskolan. Enligt Lpfö 98 (reviderad 2010) har lärare på förskolan mål att ge barnen lust att lära och att utveckla fantasi och kreativitet genom skapande förmågor. Barns tankar, upplevelser och erfarenheter i samband med uttrycksformer som rörelser, sång, dans, musik och drama är ett strävandemål för förskolan och olika former av barns lärande skall användas så att deras lärande blir till en helhet. Barn skall ses som kompetenta barn som aktivt vill delta i sitt lärande och skapande. Jag anser att Kullberg (2004) har en mycket betydelsefull tanke om att utgå från barnperspektiv vilket leder till ett metodisk redskap som blir användbar i möjlighet i att utveckla nya undervisningsätt och hur vi konkret kan ge barnen olika vägar till lärande.

Genom min studie har jag kommit fram till insikt om att barn ständigt uttrycker sig med rörelser. Utifrån barnperspektiv är rörelser betydelsefulla i vardagen på förskolan så som i leken med andra barn, till musik som spelas, i gemensamma musiceranden, i försök av uppmärksamhet från omgivningen och i deras sätt kommunicera med andra barn och vuxna. Barn använder sig av alla möjliga rörelser och i alla olika situationer och sammanhang. Liksom Wedin (2011) menar att barnen lär sig med rörelser i de kontexterna de befinner sig i kan vi se i de tre kategorierna som jag lyfter fram. Barnens rörelser synliggjordes utifrån mina tolkningar och rörelserna är troligt betydelsefulla för hur de tar till sig omvärlden. I de alla tre händelser agerade barnen med sina sinnen. Mina skäl till denna uppfattning är det Wedin (2011) talar om att barnen visar sina känslor i konkreta rörelser och att sinnena spelar stor roll för barnen då de skapar trygghet, utforskar miljöer och bygger på kreativiteten. Med deras rörelser i de olika kontexterna får de uppleva kroppens begränsningar och möjligheter samtidigt kontraster som högt och lågt, fort och långsamt, starkt och svagt etc. vilket vi kan läsa att barnen i de tre observationerna utforskade och utvecklade. Jag tror att motoriken och kroppsupplevelsen utvecklas ständigt i samband med aktivt utforskande av kroppens delar i olika sammanhang på förskolan. Genom att barnen använder sina sinnen blir kroppens rörelser konkreta för barnen. T.ex. vid lyssnandet av musik blir kroppsuttryck konkret av rörelser vilket leder till att barnen ökar sin medvetenhet om sina rörelser. Granberg (1994) menar att barnen skapar en kroppsmedvetenhet som är betydelsefull och skapar en ökad säkerhet och kunskap i framtida situationer med kroppen. Barnen är inte alltid medvetna om deras rörelser och jag tror att i barnens vardag är rörelser betydelsefulla på grund av att de inte har lika stora verbala möjligheter för att uttrycka sig och kommunicera med andra barn och vuxna. Deras kroppsliga sinnen som synen, kinestetiska sinnet och det taktila sinnet (Wedin 2011) är sinnen som barnen använder i samband med rörelser. Pojken i kategori *trumslag utan musik* kan pojken ha använt det kinestetiska sinnet då han känner rytmiska rörelser med sin kropp och uppfattar sin kropp genom de olika trumslagen. Barn behöver alltså inte höra musik för att känna rytmiska rörelser vilket jag stärker med Sundin (1995) som menar att rörelser skapar musik. Pulsen sitter i kroppen och pojken uttryckte puls med rörelser.

I första observation rörde sig pojken till musik kan vi se hur barnen rör sig likt deras förebilder inom musikvärlden. Hans imitation var hans sätt att känna musiken och uttryckte sig med imiterade steg. Frågan är om rörelserna var spontana i detta fall eller om man mer ser dem som planerade? I samband med hans idolskap och hans synliga iakttagelser så har han hittat rörelser för att uttrycka musik och hans återupprepande av likartade rörelse under en längre tid blir rörelsen automatisering (Wedin 2011). I denna situation har barnen/barnet fått välja vilken musik som ska spelas och utifrån situationen kan vi se det som Sundin (1995)

poängterar om barns inbjudande till rörelser öka deras rörelsers betoningar, markeringar och skiftningar utefter deras valda rytmiska musik. De känner igen musiken, de känner igen sångerna och de får tillfälle att fritt uttrycka sig i rörelse och mimik. Kanske ska vi fråga oss barnen om vad för musik de vill röra och uttrycka sig till? Sundin (1995) betonar just att det är viktigt att hitta musik som får barnen att vilja röra på sig i takt och utvecklas i rörelser. Vi såg även att pojken växlade från att imitera sin idol till att röra sig fritt till musiken. Vad som utmärkte det vet vi inte mer än att han övergick till en gångrörelse från mimandet då han började gå runt i takt till musiken. Där kan vi belysa en av rytmikens alla övningar där barnen får utöva puls och rytm och jag styrker detta med Granbergs (1994) referering till Webber Aronoff som påstår att barnen lär sig en stadig puls genom att gå vilket medför en fysisk erfarenhet av begrepp så dynamik, tempo och stämning. Detta leder till att barn upplever rytm, puls igenom sina rörelser och detta bevaras i deras kroppsminne och kroppen kan använda det vid senare aktiviteter så som till annan musik eller i lek, det vill säga barnens kroppsliga associationer utvecklas.

Genom att barn får förflytta sig och söka nya rörelser utvecklar de färdigheter om sina kroppar. Grindberg och Langlo Jagtøien (1992,1999) säger det att till musik reagerar barns kroppar olika och hur de visar hur de upplever musik genom sina rörelser så som att stampa i takt, stampa svagt och starkt osv. Pojken som rörde sig till takt och puls utan musik visar i sina spontana kroppsliga reaktioner en ökad förståelse i att kunna gestalta och uttrycka musik via kroppen, medvetet eller omedvetet. Hans rörelser som visades i nuet kan ha lagrats i hans kroppsminne som enligt Wedin (2011) kallas procedurminne vilket innebär att han kanske uttryckte detta med sina rörelser vid senare tillfällen än då han antingen såg någon spela trummor eller hade spelat trummor själv med andra ord erfaret musik genom sinnet synen eller/och det kinestetiska sinnet. Rytm och puls kan upplevas utifrån starkt och svagt eller/och snabbt och långsamt och detta bevaras i kroppsminnet och jag tror att rörelserna utgår efter hur kroppen tidigare har upplevt musik och utifrån de känslor barnen har i samband med olika rörelser.

I den sista observationen ser vi barnens rörelser i lek och hur deras rörelseaktivieter kan se ut i samspel med andra. Barnen har varken musik eller något annat som markerar någon puls eller rytm och barnen utför heller inte sina rörelser i någon takt och är heller inte tänkta till musik. Men anledningen till att jag tog med denna situation i lek anser jag är betydelsefull för mig som blivande lärare då jag ska utgå ifrån barnens rörelser i vardagen. Det är som Granberg (1994) säger om att barns kännedom om kroppens möjligheter vilket utvecklas vid olika aktiviteter, och då inte bara i rytmik eller i musicerande situationer. Det vi kunde läsa om barns rörelseaktivitet i leken var att de använde sig i detta fall av en spegel. Här kunde de se sig själva och samtidigt jämföra rörelser med varandra. Barnen rörde sig med hela kroppen i deras lek. I samband med lek och rörelser kan barn skapa erfarenheter om rum och form vilket ger en positiv acceptans på miljön (Sandborgh-Holmdahl och Stening 1993). Rummet visade sig ha en betydande funktion för barnens lek och hur det formade deras rörelser. I barnens lek rörde de sig både högt och lågt, gick fram och tillbaka i rummet. Rummets storlek och form är också betydande för barnens rörelser utifrån mina observationer, i alla mina kategorier vilket leder till att barnen skapar sig goda egenskaper med att erövra miljö och kan samspela med miljön. Rummets betydelse tror jag inte att man som lärare reflekterar över lika mycket som man gör över vilka rörelser man ska använda sig av under rytmik eller liknande övningar.

Genom att röra på sig i lek utvecklar barnen trygghet och självkänsla inför allt som ska upptäckas, urskiljas, testas etc. Är inte leken en intressant aspekt för vilka rörelser som barnen använder? I leken är barnet i nuet och utforskar och erfarar sin omvärld ensamma och i samspel med kompisar. Här bearbetar de sina intryck av vad de sett, upplevt och hört. Pojken som boxades med sina kompisar och samtidigt iakttog sina rörelser agerade utifrån någon förebild i boxning som kanske han hade sett på tv. Jag tror att i leken kommer det mesta upp som rör barns bearbetning om sin omvärld. Dessa åsikter styrker jag med Grindberg och Langlo Jagtøien (1999) som skriver om barns positiva förhållande till kropp och ett ledigt användande av kroppen skapas genom alla sorters lek. Samspelet med miljö och tillit till socialt samspel med andra utvecklas. Rummet/miljön som jag nämner här ovanför har inspirerat mig i mina observationer av barns rörelser. De rörelser som barnen gör i sina lekar och aktiviteter hänger ihop med begreppet rum. Engelholm (1993) tar upp detta viktiga begrepp bl.a. när vi pratar om byggstenar för rytmik och nu efter mina observationer förstår jag att dessa är viktiga för barn i samband med att utvecklas i sina rörelser. Jag kan verkligen använda mig av dessa begrepp för att förstå barnen i deras aktivitetsrörelser, i alla händelser. Vare sig om det spelas musik, någon sjunger, de leker, sitter i soffan osv.

En intressant del och en anledning till att barn upplever rörelser till kroppsmindet tror jag i enlighet med vad Grindberg och Langlo Jagtøien (1992,1999) anser med hur barn ser på sig själva och sin kropp. De påstår att barns syn på "hela sig själv" huvudsakligen är "hela kroppen" vilket leder till att de utvecklar sig själv, upplevelser och hur de tar sig an sin omvärld med insikt och identitet med hela kroppen det vill säga med rörelser som blir betydelsefulla. I hög grad utvecklar alla erfarenheter i aktiva rörelser kompetens och tro på sig själva, hur de ser på sig själva och sin omvärld. Detta är något som ständigt utvecklas och byggs på allt mer efter hur de erfar sin omvärld. Pramling Samuelsson m.fl. (2008,2011) anser att barn erfar med rörelser då de blir medvetna om sina rörelser och genom att vi tar barns perspektiv kan lärare göra barn mer medvetna om deras rörelser. Barn ska erfa sina rörelser, de ska förstå och uppfatta vad det är de ser och hur.

Utifrån läroplanens mål och från min forskning med barnperspektiv anser jag att lärare idag behöver bli medvetna om barnens rörelseaktiviteter och rörelse mönster. Jag hänvisar till danspedagogen Laban som poängterar att lärarna behöver ha kunskaper om på vilka sätt barnen rör sig. När lärare leder barn i rytmik och rörelse idag behöver de alltid ha fokus på *vad* barnen ska lära sig och *hur* detta ska gå till, samtidigt som det ska finnas frihet inom ramarna som Wedin (2011) uttrycker, det vill säga att barnen ska få påverka med sitt skapande, tankar, kreativitet och få fokusera på sitt sätt att uttrycka sig. Syftet med rytmikundervisningarna behöver komma långt från tankar om bedömning, likartade rörelser från gång till gång och ifrån att dela in barnen i olika utvecklingsstadier. I enlighet med Wedin (2011) anser jag att rytmiken kan bli en metod där övningarna blir bestämda utifrån vårt omdöme kring klassiska och användbara rytmikövningar som barn ska klara och behöver klara av. Rytmik kan även tappa ett syfte om vad det egentligen ska innebära då lärarna kan känna sig orytmiska och odugliga inom det område och är inte bekväma i sina rörelser (Sundin 1995).

Något som jag tycker att lärarna idag ska tänka på är syftet med all färdig material som finns idag som t.ex. Mini Röris⁴. Färdigt rytmikmaterial med inövade rörelser till musik behöver inte vara oanvändbart och saknar heller inte kvalité men frågan man kan ställa sig är ifall rytmiksamlingen endast utgår ifrån färdigt material. Har Mini-Röris "kulturen" förstört

---

⁴ Ett lekfullt och färdigt korrigerat jympapass från Friskis och Svettis. <http://butik.friskissvettis.se>.

rytmiken som metod? Är det positivt för lärarna då de inte behöver besitta kunskap om rörelsernas betydelse eller behöver heller inte planera egna rytmiklektioner? Wedin (2011) tar upp att rytmik inte är en metod med endast några fasta och klara övningar, vilket många tror att det är just det rytmik innebär. Att man tillsammans med barnen ”bara” rör sig lite till musik. Jag menar åter igen att dessa färdiga material inom rytmik inte alls behöver innebära bara negativa aspekter men som lärare bör man inte utesluta egna planerade rytmiksamlingar utefter barnens skapade i rörelser från lek och aktivitet. Som lärare behöver man våga visa barnen olika uttryck och sätt att röra sig. Jag tycker att en lärare ska försöka vara en förebild i allt vad de lär barnen och inte allra minst vad vi lär barnen om rörelser och kroppens funktioner.

Metoddiskussion

Vid de observerade episoderna försökte jag ta ett barnperspektiv. Barns intressen, handlingar och förhållningssätt är viktiga delar i min observation. Barnens koppling till sin omvärld i förskolan behöver bli synligt för mig om jag ska ta deras perspektiv (Pramling Samuelsson m.fl. 2011). Under min studie försökte jag alltid vara medveten om min roll som närvarande observatör. Det är omöjligt att få fullkomlig kunskap om hur barnen ser på sin omvärld men med observation kan tankar och intressen synliggöras. Som deltagande observatör visade jag barnen respekt, tillit och nyfikenhet vilket ledde till att barnen gav mig chans att observera (Änggård 2006).

Metoderna observation och barnintervjuer med ett barnperspektiv kan försöka synliggöra barns tankar, hur de rör sig och hur de agerar i förhållanden till kontext och samspel med andra barn. Min studie fick detta fokuset och mitt forskningsintresse var i att förstå barnens sätt att röra sig och hur de tolkar sin omvärld med hjälp av rörelser.

Som lärare förmår ta barns perspektiv är den absoluta grundförutsättningen för att läraren ska kunna bidra till barns lärande enligt utvecklingspedagog. Med min utgång från utvecklingspedagogik måste jag studera barns erfarenheter med hjälp av observationer. Jag valde att observera barnen som deltagande observatör och la all vikt på att försöka förstå och synliggöra barnperspektivet. Jag upplevde att min valda metod var bra för denna typ av studie under tre veckors tid på förskolan. Det jag tycker var negativt med att delta som observatör var den påverkan (mer eller mindre) vilket kan ha förändrat barns deltagande och initiativ i de situationer jag observerade. I mina intervjuer använde jag mig av en inspelningsfunktion på min Iphone som var en välkänd apparat för barnen vilket både var fördelaktigt och negativt. En del barn reagerade inte vid intervjuerna medan andra barn ville titta på Iphonen mer än att svara på frågorna. Här hade jag hellre valt att använda mig av ett diskretare inspelningsverktyg för att få barns fokus på intervjufrågorna utifrån situationen.

Förslag till vidare forskning

Dans och rörelse ur barns perspektiv i förskoleåldern är nästan obefintligt, så studien har hög relevans och så även en fortsatt studie. Det finns flera olika möjligheter och vägar i att vidareutveckla denna studie. Barn skulle med stor sannolikhet visa flera rörelser och uttryck till musik, lek, i samspel etc. under en långtidsstudie. Flera av barnens situationer skulle kunna belysas. Videoobservation är en metod som jag tror skulle vara mycket användbar som kan belysa intressanta händelser med barnens rörelser. Vad sker när man inte är med barnen? Hur är samspelet med varandra? Uttrycker de sig annorlunda med kroppen när ingen ser på?

En intressant del hade även varit att studera barnens rörelser i planerade rytmik- och musiksamlingar. Rör sig barnen eller studerar de varandras rörelser? Vad händer efter en rytmiksamling? Använder sig barnen av rörelserna från rytmiksamlingen? I en fortsatt forskning kring barns rörelser hade det varit spännande att fokusera på åldersinriktning för att se hur de små rör sig tillsammans och hur de uttrycker sig. Vid inriktning på ålder är fördelen ifall man då är på en förskola som har stor – och småbarnsavdelningar, då de inte påverkas av varandra. Detta anser jag intresseväckande dels för att involvera barnen i vårt sätt att tänka och planera rytmik och dels för att det har stor betydelse för hur vi arbetar med rörelser med barnen vilket jag tror ligger till grund för många faktorer i förskolan samt i skolan.

Jag avslutar med att hänvisa till Ann Granberg (1994) om att vi måste ta barnens behov och intresse till våra rytmikpass. Vi måste låta oss bli inspirerade som lärare och utifrån deras spontana rörelser leder kan vi hitta övningar som främjar deras utveckling och självkänsla. Så betydelsefulla tankar kring rytmik som jag befarar försvinner mer och mer ute på förskolan.

Referenser

- Engelholm, A-M. (1998). *Titta – Jag kan! En bok om rytmik för små barn*. Mölndal: Lutfisken
- Engelholm, A-M. (1993). *Temasamlingar med tonvikt på rytmik för förskola och lågstadium*. Mölndal: Lutfisken.
- Fredens, K., Egeland Hansen, F. & Vinther, O.(1994) *Det musikpedagogiske arbejdsgrundlag*. Projektbeskrivning från *Musikpedagogisk udviklingsprojekt*, Herning Musikskole, 1994.
- James, A., Jenks, C. & Prout, A.(1998). *Theorizing Childhood*. Cambridge: Polity Press.
- Kullberg, B.(2004). *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Laban, R.(1963) *Modern Educational Dance*. McDonald and Evans, 1948. London.
- Granberg, A. (1994). *Småbarnsrytmik – Lek och Rörelse till musik*. Stockholm: Liber.
- Grindberg, T & Langlo Jagtøien, G. (1999). *Barn i rörelse*. Lund: Studentlitteratur.
- Sandborgh-Holmdahl, G. & Stening, B.(1993). *Inläring genom rörelse*. Stockholm: Liber.
- Sundin, B.(1995). *Barns musikaliska utveckling*. Liber: Stockholm.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, I., & Asplund Carlsson, M.(2003). *Det lekande lärande barnet – i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.
- Pramling Samuelsson, I., Asplund Carlsson, M., Olsson, B., Pramling, N., & Wallerstedt, C. (2008,2011). *Konsten att lära barn estetik*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag
- Pramling Samuelsson, I., Sommer, D., Hundeide, K.(2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. Stockholm: Liber
- Wedin Nivbrant, E.(2011). *Spela med hela kroppen*. Stockholm: Musikförlag AB.
- Änggård, E.(2006). *Barn skapar bilder i förskola*. Lund: Studentlitteratur.

Forskningsrapport

Änggård, E.(2005). Avhandling *Bildskapande: en del av förskolebarns kamratkultur*.
<http://www.avhandlingar.se/avhandling/812b45fe44/>

Johansson, E.(2003). *Att närma sig barns perspektiv – forskares och pedagogers möten med barns perspektiv*. Pedagogisk Forskning i Sverige 2003 årg 8 nr 1–2 s 42–57 issn 1401-6788.
http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/johansson_e.pdf

Internet

Läroplan Lpfö 98 (reviderad 2010): <http://www.skolverket.>

Bilaga 1

Observationskontroll

Åldrar och kön

-1-5 år, varav 11 flickor och 9 pojkar (jag har fått tillstånd att observera samtliga barn).

Tid vid observation

-Vardagar kl:08.00 – 14.00

Vad observerades?

- Störst fokus på barnens fria aktivitet/lek under hela dagen. Både i inne- /utemiljön.
- Måltider, av- och påklädning etc. för att synliggöra barns fria rörelseaktivitet vid rutinsituationer.

Fokus/Syfte

- Vilka rörelser kan synliggöras i barns lek och fria aktivitet på förskolan?
- Speciellt fokus på att synliggöra barns rörelser och ta tillvara på rörelser som kan vara användbara för rytmksamlingar tillsammans med lärare.